

קו לעובד
 عنوان للعامل
 دفاع عن حقوق العمال

עובד קבוע

<<< עמירם גיל

ההעסקה הראשון, קבע ההסכם כי העובדות יקבלו את התוספת הזו רק לאחר חמש שנות עבודה; ההסכם ביטל את הסעיף במכרז שחייב את המעסיקים להפקיד את זכויותיה הנלוות של העובדת בקרן, אותה תוכל למשוך עם סיום העבודה. ושוב יש להבהיר, כי בענף הסיעוד - בו פיטורים וניוד בין מעסיקים ללא הבטחת זכויות הם תופעות יום יומיות - משמעות הדבר היא מתן גושפנקא לניצול.

באזירה ציבורית המוטה לחלוטין לטובת ההון, ואשר רואה בעבודה מאורגנת משום שריד "בולשביקי" שאבד עליו הכלח, ארגוני העובדים עושים הכל על מנת להוסיף ולהיות חלק מה"משחק", על מנת לשמר את הרלבנטיות שלהם. הסובלים העיקריים הם העובדים בשוק העבודה השניוני, עובדי קבלן ברמות השכר הנמוכות, לרוב נשים ומהגרים, אשר אינם חברים בארגוני העובדים ולרוב נטולי כוח מיקוח אל מול המעסיק ובמגרש הפוליטי. עובדים אלה נאלצים לשלם את מחיר החתירה להסכם קיבוצי.

עמירם גיל הוא משפטן,
 פעיל בעמותת קו לעובד.

email@kavlaoved.org.il 03-6883766

קצה הקרחון

החמסן של המדינה

בדוחות השנתיים שלו לשנת 2004 מדווח בנק הפועלים על רווחי עתק: 2.1 מליארד שקל. ההשוואה לרווחי שנת 2003 (שעמדו על 1.35 מליארד) מדהימה: במשך שנה אחת הגדיל הבנק את רווחיו ב-750 מיליון ₪. איך אתם שואלים? בשנה האחרונה גדלו הכנסותיו של הבנק מגבית עמלות ב-300 מיליון ₪, השווה ל-40% מהעליה הכוללת ברווחים. עד לשנה שעברה שכנו שלוש-מאות המליונים הללו בכיסם של אזרחי ישראל (או בחשבון הבנק שלהם). עכשיו הם בשורת ההכנסות של בנק הפועלים.

קיבוצי בענף הוא יוכל להחליף את עקרון השוויון, ולהחיל הוראות מיוחדות - לאו דווקא שוויוניות - לגבי עובדי כוח אדם. ואמנם, בדיקה שערך 'קו לעובד' מעלה, כי בעוד שלפי החוק היו עובדי כוח האדם זכאים לביטוח פנסיוני זהה לזה הניתן לעובדים מן המניין, הרי שלפי ההסכם הקיבוצי תחל זכאותם רק מקץ 9 חודשי העסקה - ולא באופן רטרואקטיבי, כנהוג במקרים מעין אלה. בשוק כוח האדם, בו פיטורין וסחר בעובדים הם תופעות שכיחות, המשמעות היא לא אחת שלילת פנסיה מרבבות עובדים. יתרה מכך: השליטה בהפרשות לפנסיה, כמו גם בסוג הביטוח ובהיקפו, נותרה בפועל בידי חברות כוח האדם, ללא מנגנוני פיקוח של ממש. גם כאן, המשמעות היא, מתן כוח לחברות לנצל לרעה את כוחן על ידי ניכוי תשלומים שלא כדין מהעובדים ואף מניעת כסוי פנסיוני בדרכים שונות. יצוין, כי בהסכם קיבוצי מיוחד שנחתם לאחרונה עם חברת שמירה באזור הצפון הסכימה ההסתדרות לכך, שהזכאות לפנסיה תצמח רק לאחר 12 חודשי העסקה!

גם בענף הסיעוד נחתם לפני חודשים ספורים הסכם קיבוצי. כידוע, בענף זה מועסקות בעיקר נשים - מהגרות עבודה וישראליות מבוגרות בשכר נמוך. לכאורה, חתימת הסכם קיבוצי בענף היוותה בשורה של ממש לעובדות אלה. ואולם, אף לידתו של הסכם זה היתה בחטא, שכן הוא נחתם בין ההסתדרות לחברות שירותי הסיעוד במטרה מוצהרת להחליף את תנאי ההעסקה המיטיבים של המטפלות, כפי שנקבעו במכרז שפרסם המוסד לביטוח לאומי למתן שירותי סיעוד. יתרה מכך: בעוד הביטוח הלאומי מגן כמעט בחירוף נפש על המכרז בהליכים משפטיים הנמשכים זה קרוב לעשור, התייצבה ההסתדרות דווקא לצד חברות הסיעוד, וצידדה בהעדפתו העקרונית של הסכם קיבוצי, המעניק תנאים פחותים, על פני המכרז.

ואמנם, בעוד שהמכרז הבטיח לעובדות תשלום שכר מינימום בתוספת 4% מיום

אז כמה שווה לך הסכם קיבוצי?

המאבק על העבודה המאורגנת בישראל גובה קורבנות ברבדים ה"סמויים" מן העין של שוק העבודה. באחרונה היו אלה עובדי כוח האדם, מטפלות הסיעוד והשומרים. האם הסכם קיבוצי תמיד שווה את המחיר?

אך לפני כשנה התגאו פקידי האוצר על "ההישג הגדול - שבירת העבודה המאורגנת בישראל". והנה, בחודשים האחרונים נחתמו שני הסכמים קיבוציים חשובים בענף קבלנות כוח האדם ובענף שירותי הסיעוד. כמו כן, נחתם הסכם קיבוצי מיוחד עם חברת שמירה באזור הצפון. לכאורה, הסכמים אלה מביאים עמם בשורה, ומסמנים, כי הידיעות על מותם של ההסכמים הקיבוציים היו מוקדמות מדי. ואולם, במידה רבה מספרים ההסכמים הללו את סיפורה העצוב של העבודה המאורגנת בישראל. זו, אשר נתונה תחת מתקפה כה עזה של התאצ'ריות הישראלית ב-20 השנים החולפות, עד שהיא נאלצת כיום להקריב קבוצות שלמות על מנת לשמר את עצם קיומה.

בעבר נהנו רוב העובדים בישראל מחברות באיגוד מקצועי ומכיסוי על-ידי הסכם קיבוצי. כיום, נהנים מכך כמחצית (!) מהעובדים בלבד. ארגוני העובדים משלימים הלכה למעשה עם המציאות העגומה הזו. על מנת לשמר את מעמדם ולהוכיח כי ההסדרה הקיבוצית עודנה רלבנטית, הם מסכימים להקריב דווקא את העובדים המוחלשים ביותר, שאמורים היו לזכות להגנה המשמעותית ביותר.

כך, למשל, בענף כוח האדם נחתם במאי 2004 הסכם קיבוצי לאחר שנים ארוכות של משא ומתן. הממשלה אף הרחיבה אותו בצו, והחילה אותו על כלל הסקטור הפרטי. לכאורה, מדובר בהישג מרשים של הסדרה קיבוצית. ואולם, ההסכם הקיבוצי נולד בחטא, מכוח חוק שעבר ביוזמת ההסתדרות בשנת 2000, ואשר קבע, כי אם ייחתם הסכם